

LIETUVOS VYRIAUSIASIS ADMINISTRACINIS TEISMAS

S P R E N D I M A S LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2011 m. gruodžio 15 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Laimučio Alechnavičiaus, Artūro Drigoto, Ričardo Piličiausko (kolegijos pirmininkas), Dainiaus Raižio (pranešėjas) ir Virginijos Volskienės, sekretoriaujant Loretai Česnavičienei, dalyvaujant atsakovo Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos atstovei Žanai Mekšraitei,

viešame teismo posėdyje išnagrinėjo norminę administracinę bylą pagal Vilniaus apygardos teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2010 m. spalio 25 d. įsakymu Nr. 1-297 patvirtintų Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklių 5, 145, 164, 185 ir 233 punktai tam tikra apimtimi neprieštarauja Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo 2 straipsnio 2 daliai ir 15 straipsniui (2009 m. gegužės 12 d. įstatymo Nr. XI-250 redakcija), ar 185.2.1 ir 185.2.2 punktai tam tikra apimtimi neprieštarauja Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 12 straipsnio 1 daliai, Lietuvos Respublikos geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo įstatymo 23 straipsnio 1 daliai ir Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo 15 straipsnio 1 daliai, ar 233, 234 ir 235 punktai tam tikra apimtimi neprieštarauja Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos įstatymo 11 straipsnio 1 ir 2 dalims bei Lietuvos Respublikos Konstitucijos 7 straipsnio 2 daliai.

Išplėstinė teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I.

Vilniaus apygardos teismas (toliau – ir pareiškėjas) nagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovo uždarnosios akcinės bendrovės „Vilniaus vandenys“ ieškinį atsakovui uždarajai akcinei bendrovei „Vilniaus energija“, tretysis asmuo Vilniaus miesto savivaldybės administracija, dėl skolos, delspinigių ir palūkanų priteisimo.

Vilniaus apygardos teismas 2011 m. vasario 11 d. nutartimi nutarė kreiptis į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą su prašymu patikrinti, ar Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2010 m. spalio 25 d. įsakymu Nr. 1-297 patvirtintų Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklių (toliau – ir Taisyklės) 5, 145, 164, 185 ir 233 punktai neprieštarauja Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo (toliau – ir Šilumos ūkio įstatymas) 2 straipsnio 2 daliai ir 15 straipsniui (2009 m. gegužės 12 d. įstatymo Nr. XI-250 redakcija), ar Taisyklių 185.2.1 ir 185.2.2 punktai neprieštarauja Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo (toliau – ir Energetikos įstatymas) 12 straipsnio 1 daliai, Lietuvos Respublikos geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo įstatymo (toliau – ir Geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo įstatymas) 23 straipsnio 1 daliai ir Šilumos ūkio įstatymo 15 straipsnio 1 daliai, ar Taisyklių 233, 234 ir 235 punktai neprieštarauja Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir

kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ (toliau – ir Įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos įstatymas) 11 straipsnio 1 ir 2 dalims bei Lietuvos Respublikos Konstitucijos 7 straipsnio 2 daliai. Teismas bylą sustabdė iki Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas priims sprendimą pagal šį kreipimąsi.

Vilniaus apygardos teismas nurodė, jog civilinėje byloje ginčas tarp šalių yra kilęs dėl atsakovo pareigos atsiskaityti su ieškovu už patiektą geriamąjį vandenį karšto vandens ruošimui daugiabučiams, kurių gyventojai yra informavę apie Šilumos ūkio įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje ir 15 straipsnio 1 ir 2 dalyje numatyto apsirūpinimo karštu vandeniu būdo be karšto vandens tiekėjo pasirinkimą (2-ojo tipo daugiabučiai).

Pareiškėjas nurodė, jog Lietuvos Respublikos energetikos ministro įsakymu patvirtintos Taisyklės yra poįstatyminis teisės aktas. Poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo nustatytais pagrindais ir tvarka kompetentingo organo priimtas teisės aktas, kuriuo realizuojamos įstatymo normos, tačiau toks teisės aktas negali pakeisti paties įstatymo ir sukurti naujų bendro pobūdžio teisės normų, kurios savo galia konkuruotų su įstatymo normomis (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. sausio 19 d. nutarimas). Pasak pareiškėjo, Šilumos ūkio įstatymo 2 straipsnio 2 dalis 2-ąjį apsirūpinimo karštu vandeniu būdą apibrėžia kaip būdą, kai šiluma karštam vandeniui ruošti perkama iš šilumos tiekėjo, o geriamasis vanduo karštam vandeniui ruošti perkamas iš geriamojo vandens tiekėjo; šio įstatymo 15 straipsnis, reglamentuojantis karšto vandens tiekimo daugiabučiuose namuose organizavimą, nenumato būtino tarpininko tarp vartotojo ir geriamojo vandens bei šilumos jam pašildyti tiekėjų, gyventojams pasirinkus 2-ąjį apsirūpinimo karštu vandeniu būdą, taip pat nenumato jokių papildomų tokio būdo pasirinkimo įgyvendinimo sąlygų, išskyrus karšto vandens vartotojų sprendimą dėl apsirūpinimo karštu vandeniu būdo pasirinkimo, priimtą Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – ir Civilinis kodeksas) 4.85 straipsnyje nustatyta tvarka. Todėl pareiškėjui kilo abejonių, ar Taisyklių 5, 145, 164, 185 ir 233 punktai ta apimtimi, kuria jie 2-ojo apsirūpinimo karštu vandeniu būdo pasirinkimo faktinį įgyvendinimą privalomai susieja su papildomomis, Šilumos ūkio įstatyme tiesiogiai nenumatytomis sąlygomis, tokiomis kaip privalomas įgalioto asmens (tarpininko) tarp vartotojo ir geriamojo vandens tiekėjo bei šilumos vandeniui pašildyti tiekėjo paskyrimas, atitinkamų sutarčių su tiekėjais sudarymas per įgaliotą asmenį, privalomas šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginio išpirkimas tuo atveju, jei šis įrenginys priklauso šilumos tiekėjui, neprieštarauja Šilumos ūkio įstatymo 2 straipsnio 2 dalies ir 15 straipsnio nuostatomis.

Be to, pagal Šilumos ūkio įstatymą 2-ąjį apsirūpinimo karštu vandeniu būdą pasirinkę vartotojai geriamąjį vandenį ir šilumą karštam vandeniui ruošti perka tiesiogiai iš tiekėjų. Šilumos daugiabučiams namams tiekimo tvarką reglamentuoja Energetikos įstatymo 12 straipsnio 1 dalis, kuri nustato, kad energetikos įmonės, tiekiančios šilumą daugiabučiams namams, šilumą tiekia butams, jeigu vartotojai nepageidauja kitaip. Geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo įstatymo, reglamentuojančio geriamojo vandens tiekimo tvarką, 23 straipsnio 1 dalis numato, kad atsiskaityti už geriamąjį vandenį ir suteiktas nuotekų tvarkymo paslaugas daugiabučiuose namuose tiekimo vartojimo riba yra kiekvienas butas ar kita patalpa. Šilumos ūkio įstatymo 15 straipsnio 1 dalis nustato, jog šilumą ir geriamąjį vandenį karštam vandeniui ruošti pagal namo įvadinius apskaitos prietaisus perka vartotojų pasirinktas karšto vandens tiekėjas, kai vartotojai pasirenka 1-ąjį apsirūpinimo karštu vandeniu būdą, tačiau atsiskaitymo su tiekėjais pagal namo įvadinius apskaitos prietaisus, pasirinkus 2-ąjį apsirūpinimo karštu vandeniu būdą, nenumato. Atsižvelgiant į tai, pareiškėjui kilo abejonės, ar Taisyklių 185.2.1 ir 185.2.2 punktai ta apimtimi, kuria numatyta, kad vartotojai, pasirinkę 2-ąjį apsirūpinimo karštu vandeniu būdą, šilumą ir geriamąjį vandenį (per įgaliotą asmenį) pirktų ne pagal butuose įrengtus apskaitos prietaisus, o pagal namo įvadinius apskaitos prietaisus, neprieštarauja Energetikos įstatymo 12 straipsnio 1 dalies, Geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo įstatymo 23 straipsnio 1 dalies ir Šilumos ūkio įstatymo 15 straipsnio 1 dalies nuostatomis.

Vilniaus apygardos administracinio teismo nuomone, Taisyklių 233, 234, 235 punktai

dali Taisykliu nuostatu, susijusiu su vartotoju sprendimo del apsirupinimo karstu vandeniu 2-uoju budu igyvendinimu, isplete santykiams, atsiradusiems nuo 2010 m. geguzes 1 d. (momento, kai vartotojai pagal Silumos ukio istatyma pasirinko atitinkama apsirupinimo karstu vandeniu budu) iki Taisykliu isigaliojimo, tuo paciu retrospektyviai pripazindami atitinkamus vartotoju sprendimus netinkamai igyvendintais del neatitikimo Taisyklése numatytiems reikalavimams (Taisykliu 233 punktas). Todél teismui kilo abejonių, ar Taisykliu 233, 234 ir 235 punktai neprieštaruja Lietuvos Respublikos istatymo „Dél Lietuvos Respublikos istatymu ir kitu teisés aktu skelbimo ir isigaliojimo tvarkos“ 11 straipsnio 1 ir 2 daliu nuostatomis bei Lietuvos Respublikos Konstitucijos 7 straipsnio 2 dalyje itvirtintam principui *lex retro non agit*.

II.

Rengiant norminę administracinę bylą nagrinėti Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme, gautas atsakovo Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos (toliau – ir Energetikos ministerija) atsiliepimas, kuriuo prašoma pripažinti, jog ginčijamos Taisykliu nuostatos nurodyta apimtimi neprieštaruja pareiškėjo nurodytoms istatymu bei Konstitucijos nuostatomis. Atsiliepimas grindžiamas šiais argumentais:

1. Taisyklés buvo teisés aktu nustatyta tvarka parengtos, suderintos ir priimtos, atsižvelgiant į aktualius Silumos ukio istatymo pakeitimus, siekiant aiškiai ir nuosekliai sureguliuoti šilumos ir karšto vandens tiekimą bei vartojimą, kadangi ankstesnės redakcijos Taisyklése buvo nepagrįstai nesureguliuota dalis šilumos tiekėjo, karšto vandens tiekėjo ir vartotojo teisiu santykiu, kas sąlygojo teisinio reguliavimo neaiškumą ir neapibrėžtumą. Pagal Energetikos istatymo 6 straipsnio 6 punktą, Energetikos ministerija tvirtina energijos ir energijos ištekliau perdavimo, skirstymo, tiekimo ir vartojimo taisykles, o atsižvelgiant į tai, kad pagal šio istatymo 2 straipsnio 3 dalį šilumos energija yra laikoma viena iš energijos rūšių, šilumos tiekimo ir naudojimo taisykliu tvirtinimą istatymu leidėjas tiesiogiai pavedė Energetikos ministerijai. Pažymėjo, jog Silumos ukio istatymo 13 straipsnio 2 dalyje, 15 straipsnio 4 dalyje, 26 straipsnio 2 dalyje ir 29 straipsnio 3 dalyje pateiktos tiesioginės nuorodos į energetikos ministro tvirtinamas Taisykles nėra ir negali būti laikomos apibrėžiančiomis baigtiniu Taisykliu reguliavimo dalyką.

2. Taisykliu 5, 145, 164, 185 ir 233 punktai detalizuoja Silumos ukio istatymo 2 straipsnio 2 dalyje ir 15 straipsnyje nustatyta vartotoju teisę pasirinkti karšto vandens tiekimo daugiabučiuose namuose organizavimo (apsirupinimo karštu vandeniu) būdą, reglamentuoja šios teisés igyvendinimo tvarką, sąlygas ir procedūrinius reikalavimus. Šis reguliavimas grindžiamas bendrosiomis Civilinio kodekso 4.85 straipsnio ir Silumos ukio istatymo 15 straipsnio nuostatomis ir jokia apimtimi neįtvirtina konkuruojančio teisinio reguliavimo, o priešingai – sudaro teises prielaidas vartotojams skaidriai ir aiškiai igyvendinti šią savo teisę. Silumos ukio istatymo 15 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog vartotojai daugiabučiuose namuose gali Civilinio kodekso 4.85 straipsnyje nustatyta tvarka pasirinkti apsirupinimo karštu vandeniu būdą arba karšto vandens tiekėją ir sudaryti su juo karšto vandens pirkimo–pardavimo sutartį, tačiau detalesnių reikalavimų, kokius veiksmus privalo atlikti vartotojai, istatymu leidėjas nenustato. Atsižvelgiant į tai, Taisykliu IV skirsnyje išdėstytos apsirupinimo karštu vandeniu būdo pasirinkimo igyvendinimo nuostatos, tarp jų aiškūs ir apibrėžti reikalavimai vartotoju veiksmams, priėmus atitinkamą sprendimą. Taigi nurodytose Taisykliu nuostatose nustatomos ne papildomos sąlygos vartotojams, apsisprendusiems apsirupinti karštu vandeniu 2-uoju karšto vandens tiekimo būdu, bet procedūriniai veiksmai, kuriuos būtina atlikti priėmus tokį sprendimą ir kurie yra išimtinai susiję su dokumentu esamam šilumos tiekėjui pateikimu ir sutartiniu santykiu tinkamu įforminimu.

3. Sprendimą dėl apsirupinimo karštu vandeniu būdo pasirinkimo priima ne kiekvienas šilumos vartotojas individualiai, bet Civilinio kodekso 4.85 straipsnio nustatyta tvarka ir sąlygomis priimamas kolegialus visų atitinkamo daugiabučio namo patalpų savininkų

sprendimas. Priėmus kolegialų patalpų savininkų (šilumos vartotojų) sprendimą, jis įgyvendinamas taip pat ne individualiai kiekvieno vartotojo, bet jų įgalioto asmens – bendrijos valdybos pirmininko (bendrijos pirmininko), patalpų savininkų jungtinės veiklos sutarties dalyvių įgalioto asmens arba patalpų savininkų bendrosios dalinės nuosavybės administratoriaus, kaip nurodyta Civilinio kodekso 4.85 straipsnio 3 dalyje. Taigi Taisyklėse nurodytas vartotojams teisėtai atstovaujantis asmuo arba vartotojų įgaliotas asmuo nėra ir jokia apimtimi neveikia kaip „tarpininkas“ tarp šilumos tiekėjo ir šilumos vartotojų, tariamai vykdamas ūkinę komercinę veiklą šilumos ūkio sektoriuje, tačiau išimtinai vykdo šilumos vartotojų atstovo funkcijas Civilinio kodekso 2.132 straipsnio 1 dalyje nustatyta apimtimi. Būtent šiuo aspektu priėmus sprendimą dėl apsirūpinimo karštu vandeniu būdo pasirinkimo susiklosto patalpų savininkų (šilumos vartotojų) atstovavimo teisiniai santykiai, kurie ir nurodomi Taisyklių 185.1.2, 185.1.3, 185.2.1, 185.2.2, 185.3.1 bei 185.3.2 punktuose. Todėl šiuo aspektu Taisyklės nesukuria jokių naujų su įstatymų nuostatomis konkuruojančių teisės normų, kadangi patalpų savininkų atstovavimas yra numatytas tiek Civilinio kodekso 4.85 straipsnio 3 dalyje, į kurį nurodo Šilumos ūkio įstatymo 15 straipsnio 1 dalis, tiek Daugiabučių namų savininkų bendrijų įstatymas.

4. Šilumos ūkio įstatymas skiria tris apsirūpinimo karštu vandeniu būdus: (i) centralizuotai paruošto karšto vandens pirkimą iš karšto vandens tiekėjo, (ii) šilumos karštam vandeniui ruošti pirkimą iš šilumos tiekėjo, o geriamojo vandens karštam vandeniui ruošti pirkimą iš geriamojo vandens tiekėjo (2-asis apsirūpinimo karštu vandeniu būdas), ir (iii) individualų karšto vandens ruošimą jo vartojimo vietoje naudojant kitus energijos šaltinius (dujas, elektrą, kietąjį kurą) geriamajam vandeniui pašildyti iki higienos normomis nustatytos temperatūros. Apsirūpinimo karštu vandeniu būdas, kai šiluma perkama iš šilumos tiekėjo, o geriamasis vanduo karštam vandeniui ruošti – iš geriamojo vandens tiekėjo ir karštas vanduo ruošiamas daugiabučio namo šilumos punkte ar kitoje patalpoje (2-asis būdas), pagal savo teisinį pobūdį yra organizuotas karšto vandens tiekimas. Tai patvirtina ir Šilumos ūkio įstatymo 28 straipsnis, kuriame nustatyta, kad ruošiant karštą vandenį privalo būti karšto vandens tiekėjas, atsakingas už vartotojams patiekiamo karšto vandens kokybę, karšto vandens perdavimo tinklų techninę būklę, apskaitos prietaisų įrengimą ir jų techninę būklę. Šilumos ūkio įstatymo 2 straipsnio 9, 10 ir 11 dalyse nurodytų sąvokų „karštas vanduo“, „karšto vandens tiekėjas“ ir „karšto vandens tiekimas“ sisteminė analizė, taip pat teisminė praktika leidžia konstatuoti, kad bet koku būdu Šilumos ūkio įstatyme ir jį įgyvendinančiuose teisės aktuose nustatyta tvarka ir sąlygomis užtikrinant apsirūpinimą karštu vandeniu, daugiabučio gyvenamojo namo buitiniams karšto vandens vartotojams jų butuose yra tiekiamas galutinis produktas – karštas vanduo, už kurio kokybinius ir kiekybinius parametrus, karšto vandens skaitiklių įrengimą bei kitus teisės aktų nustatytus įpareigojimus yra atsakingas karšto vandens tiekėjas. Todėl, atsakovo nuomone, esminis skirtumas tarp atskirų apsirūpinimo karštu vandeniu būdų yra tas, kad 1-uoju būdu karšto vandens tiekėjas yra šilumos tiekėjas, o 2-uoju būdu – bet kuris asmuo, teisėtai užsiimantis karšto vandens tiekimo veikla, t. y. karšto vandens tiekėjas. Atsižvelgiant į tai, apsirūpinimo karštu vandeniu būdas, kai šiluma perkama iš šilumos tiekėjo, o geriamasis vanduo karštam vandeniui ruošti – iš geriamojo vandens tiekėjo (2-asis būdas), negali būti traktuojamas kaip apsirūpinimo karštu vandeniu būdas „be karšto vandens tiekėjo“. Taip pat neturėtų būti aiškinama, jog, pasirinkus 2-ąjį apsirūpinimo karštu vandeniu būdą, reikia samdyti papildomus „tarpininkus“, kurie vykdytų karšto vandens tiekėjo funkcijas. Pabrėžė, jog Taisyklės nenumato galimybės kitiems asmenims, ne karšto vandens tiekėjams, tiekti vartotojams karštą vandenį. Todėl vartotojams atstovaujančio santykiuose su šilumos ir karšto vandens tiekėjais asmens, t. y. vartotojų įgalioto asmens, teisinis statusas neturėtų būti klaidingai prilyginamas karšto vandens tiekėjo teisiniam statusui.

5. Vadovaujantis Civilinio kodekso 4.85 straipsnio nuostatomis, vartotojo individuali teisė pasirinkti apsirūpinimo karštu vandeniu būdą gali būti įgyvendinta tik per kolegialų visų patalpų savininkų sprendimą. Todėl mažinant administracinę našą karšto vandens

vartotojams, taip pat šilumos ir geriamojo vandens tiekėjų patiriamas sutarčių su vartotojais administravimo sąnaudas, Taisyklėse numatoma, jog sutartiniuose santykiuose su šilumos ir geriamojo vandens tiekėjais vartotojams, pasirinkusiems 2-ąjį apsirūpinimo karštu vandeniu būdą, atstovauja jų tinkamai įgaliotas asmuo. Vartotojams teisėtai atstovaujančiu asmeniu gali būti laikomas tik atitinkamą įgaliojimą vartotojų sprendimu gavęs asmuo – valdytojas ar kitas vartotojų pasirinktas asmuo (pagal Taisyklių 8 punktą valdytoju yra laikoma daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkų bendrija, jungtinės veiklos sutartimi įgaliotas asmuo arba kitas daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkų sprendimu ir sutartimi įgaliotas asmuo, kuriam teisės aktai leidžia teikti turto administravimo paslaugas, arba pagal Civilinio kodekso 4.84 straipsnį paskirtas bendrojo naudojimo objektų administratorius).

6. Taisyklių 5 punkte nustatoma, jog „karšto vandens tiekimo veikla gali užsiimti asmenys <...>, nuosavybės teise arba kitais teisėtai pagrindais valdantys pastato šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginį“. Taip pat Taisyklių 185.3.2 punkte numatyta, jog tais atvejais, kai pasirenkamas apsirūpinimo karštu vandeniu 2-asis būdas, o pastato šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginys priklauso šilumos tiekėjui, vartotojams teisėtai atstovaujantis asmuo su šilumos tiekėju Civilinio kodekso nustatyta daiktų pirkimo–pardavimo išsimokėtinai tvarka sudaro atitinkamą sutartį dėl šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginio išpirkimo pagal įrenginių likutinę vertę, įsigyjant (įsirengiant) šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginio finansinės nuomos (lizingo) sutarties pagrindu, arba įgyjant nuosavybės ar valdymo teisę kitais įstatymų nustatytais pagrindais. Šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginiai daugiabučio namo šilumos punkte yra technologiškai išimtinai naudojami siekiant užtikrinti nepertraukiamą karšto vandens tiekimą (geriamojo vandens pašildymą) atitinkamo daugiabučio patalpų savininkų poreikiams užtikrinti. Atsižvelgiant į tai, reikalavimas, jog tokius įrenginius nuosavybės teise ar kitais teisėtai pagrindais valdytų karšto vandens tiekėjas, yra pagrįstas. Be to, nurodytas reikalavimas grindžiamas ir Šilumos ūkio įstatymo 24 straipsnio nuostatomis dėl daugiabučio namo šilumos punkto įrenginių valdymo, naudojimo ir disponavimo bei 28 straipsnyje nustatytais karšto vandens tiekėjo pareigomis ir atsakomybe buitiniam šilumos ir karšto vandens vartotojui. Be to, Taisyklės nenumato imperatyvaus reikalavimo, jog karšto vandens tiekėjas šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginius valdytų nuosavybės teise, nes Taisyklių 5 ir 185.3.2 punktai numato ir valdymo kitais pagrindais galimybę.

7. Taisyklių 185.2.1 ir 185.2.2 punktai neprieštarauja Energetikos įstatymo 12 straipsnio 1 dalies, Geriamojo vandens nuotekų tvarkymo įstatymo 23 straipsnio 1 dalies ir Šilumos ūkio įstatymo 15 straipsnio 1 dalies reikalavimams. Šilumos ūkio įstatymo 12 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad šilumos vartotojai atsiskaito su šilumos tiekėju už sunaudotą šilumą pagal šilumos pirkimo–pardavimo vietoje įrengtų atsiskaitomųjų šilumos apskaitos prietaisų rodmenis, o šio įstatymo 2 straipsnio 36 dalyje šilumos pirkimo–pardavimo vieta apibrėžiama kaip šilumnešio vamzdynų vieta, kurioje tiekėjas parduoda šilumą vartotojui. Taigi Šilumos ūkio įstatymas imperatyviai nenustato, jog šilumos pirkimo–pardavimo vieta privalomai turi būti atsiskaitomųjų šilumos apskaitos prietaisų įrengimo vieta konkrečiame bute. Taip pat ir Geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo įstatymo 2 straipsnio 18 dalis ir 23 straipsnio 1 dalis, nustatančios geriamojo vandens tiekimo ir vartojimo ribą, kuri yra geriamojo vandens tiekimo sutartyje nurodyta vandens tiekimo infrastruktūros vieta, kurioje vandens tiekėjas perduoda saugos ir kokybės reikalavimus atitinkantį geriamąjį vandenį abonentui (vartotojui), nėra imperatyvios nuostatos dėl konkretaus vartotojo apskaitos įrenginių vietos. Energetikos įstatymo 12 straipsnio 1 dalyje nustatoma, jog energetikos įmonės patiektą energiją iki patiektos energijos apskaitos prietaiso sujungimo su vartotojo sistema vietas, taip pat numatoma, jog energetikos įmonės, tiekiančios šilumą daugiabučiams namams, šilumą tiekia butams, jeigu vartotojai nepageidauja kitaip. Taigi šiuo atžvilgiu būtina atkreipti dėmesį į apsirūpinimo karštu vandeniu būdo specifiką. Siekiant sumažinti sutarčių ir atsiskaitymų už patiektą šilumą bei geriamąjį vandenį karštam vandeniui paruošti administravimo kaštus, Taisyklių 185.2.1 ir 185.2.2 punktai nustato principą, jog su šilumos ir geriamojo vandens

tiekJais atsiskaitoma pagal karšto vandens ruošimo šilumos skaitiklio / geriamojo vandens skaitiklio rodmenis. Laikytina, jog atitinkamais skaitikliais yra įvadinis šilumos skaitiklis, esantis daugiabučio namo šilumos punkte. Toks sutartinis šilumos ir geriamojo vandens karštam vandeniui paruošti pirkimo–pardavimo vietos nustatymas neprieštarauja nei minėtoms Šilumos ūkio įstatymo ar Geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo įstatymo nuostatoms, nei bendrajam energijos tiekimo įpareigojimui, nustatytam Energetikos įstatymo 12 straipsnio 1 dalyje, kadangi daugiabučio namo patalpų savininkai (šilumos ir karšto vandens vartotojai), priėmę sprendimą dėl apsirūpinimo karštu vandeniu 2-uju būdu, apsisprendė ir dėl atitinkamų reikalavimų vykdymo Šilumos ūkio įstatyme ir jį įgyvendinančiose Taisyklėse nustatyta tvarka ir sąlygomis. Taip pat šios Taisyklių nuostatos jokia apimtimi nekeičia karšto vandens vartotojų pareigos atsiskaityti už jų butuose ar kitose patalpose gautą produktą – karštą vandenį. Vartotojai už suvartotą karštą vandenį atsiskaito pagal apskaitos prietaisų, esančių butuose ar kitose patalpose, rodmenis, o vartotojams atstovaujantis asmuo pagal atitinkamų bendrųjų pastato apskaitos prietaisų rodmenis – su šilumos ir geriamojo vandens tiekėjais už namui patiektą šilumą bei geriamąjį vandenį.

8. Taisyklių 233, 234 ir 235 punktai atitinka Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos įstatymo bei Konstitucijos 7 straipsnio 2 dalies nuostatas. Vartotojai turėjo apsispręsti apie jų pasirinktą apsirūpinimo karštu vandeniu būdą iki 2010 m. gegužės 1 d. Šis apsisprendimas tampa vartotojo pasirinkimu teisine prasme tik nuo to momento, kai vartotojas įgyvendina Taisyklių 185.1 ir 185.2 punktuose įtvirtintus apsirūpinimo karštu vandeniu 2-uju karšto vandens tiekimo būdu įgyvendinimui keliamus reikalavimus. Taigi vartotojai, kurie po Taisyklių įsigaliojimo neatliko minėtuose punktuose įtvirtintų reikalavimų, negali būti laikomi teisiškai įgyvendinę savo pasirinkimą. Atitinkamai Taisyklių 233 punkto pirma dalis įtvirtina teisinį statusą tų vartotojų, kurie neatlieka Taisyklių 185.1 ir 185.2 punktuose nurodytų veiksmų, t. y. tokie vartotojai yra laikytini netinkamai įgyvendinusiiais apsirūpinimo karštu vandeniu būdo pasirinkimą ir ši nuostata yra taikoma tik santykiams, susiklosčiusiems po Taisyklių įsigaliojimo. Kartu Taisyklių 233 punkto antra dalis numato atsiskaitymo už karšto vandens tiekimą vartotojams, kurie yra laikomi netinkamai įgyvendinusiiais sprendimą apsirūpinti karštu vandeniu 2-uju būdu, tvarką. Toks reglamentavimas yra logiškas ir pagrįstas – vartotojai turi pasirinkti apsirūpinimo karštu vandeniu būdą nuo 2010 m. gegužės 1 d., o neatlikus reikalingų veiksmų ir tinkamai nepasirinkus apsirūpinimo karštu vandeniu būdo, atsiskaitymas vyksta pagal ankstesnę tvarką. Taisyklių 234 ir 235 punktai tik detalizuoja minimo atsiskaitymo tvarką ir šios nuostatos taikomos tik po Taisyklių įsigaliojimo atsiradusiems santykiams.

Išplėstinė teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

III.

Pareiškėjas Vilniaus apygardos teismas kelia klausimą dėl Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2010 m. spalio 25 d. įsakymu Nr. 1-297 patvirtintų Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklių 5, 145, 164, 185, 233, 234 ir 235 punktų tam tikra apimtimi teisėtumo.

Taisyklių 5 punktas nustato:

„5. Karšto vandens tiekimo veikla gali užsiimti asmenys (išskyrus tuos, kuriems tai daryti tiesiogiai neleista įstatymais), nuosavybės teise arba kitais teisėtais pagrindais valdantys pastato šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginį. Pastato šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginio įsigijimą ir (ar) valdymą iki įsigijimo reglamentuoja teisės aktai (Taisyklių 1 priedo 1, 3 punktai). Iki kol bus įgyta nuosavybės teisė ar įgyvendintas kitoks teisėtas šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginio valdymo būdas, karšto vandens tiekimo veiklą vykdo tuo metu ja užsiimantis asmuo.“

Taisyklių 145 punktą nustato:

„145. Jei vartotojai pasirenka apsirūpinimo karštu vandeniu būdą, kai geriamasis vanduo karštam vandeniui ruošti perkamas iš geriamojo vandens tiekėjo, o šiluma – iš šilumos tiekėjo, tiekėjo ir vartotojo sutartiniai santykiai reguliuojami vartotojų sutartimis su atitinkamais tiekėjais arba sutartimi su subjektu, užsiimančiu karšto vandens tiekimo šio namo patalpų savininkams veikla.“

Taisyklių 164 punktą nustato:

„164. Kada vartotojai teisės aktuose nustatyta tvarka (Taisyklių 1 priedo 1, 3 punktai) pasirenka 2-ą karšto vandens tiekimo būdą, karšto vandens skaitiklių įrengimą, priežiūrą, metrologinę patikrą organizuoja subjektas, užsiimantis karšto vandens tiekimo šio namo patalpų savininkams veikla.“

Taisyklių 185 punktą nustato:

„185. Daugiabučiuose namuose, kurių gyventojai, vadovaudamiesi teisės aktų (Taisyklių 1 priedo 1, 3 punktu) nuostatomis, priėmė sprendimą apsirūpinti karštu vandeniu 2-u karšto vandens tiekimo būdu, vartotojai privalo:

185.1. per 30 kalendorinių dienų privalo pateikti šilumos ir geriamojo vandens tiekėjams šiuos dokumentus:

185.1.1. daugumos daugiabučio namo gyventojų – buitinių karšto vandens vartotojų teisės aktų nustatyta tvarka priimtas (Taisyklių 1 priedo 1, 3 punktai) sprendimas dėl sutikimo pasirinkti šį apsirūpinimo karštu vandeniu būdą;

185.1.2. juridškai tinkama forma patvirtintas įgaliojimas asmeniui, galinčiam sudaryti sutartis su tiekėjais;

185.1.3. įgalioto asmens išsami kontaktinė informacija;

185.2. jeigu pastato šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginys priklauso vartotojams:

185.2.1. Vartotojams teisėtai atstovaujantis asmuo (valdytojas ar kt.) su šilumos tiekėju patalpų savininkų – vartotojų vardu pasirašo šilumos pirkimo–pardavimo sutartį šilumos, skirtos karštam vandeniui ruošti bei cirkuliacijai, pirkti. Šiuo atveju su šilumos tiekėju atsiskaitoma pagal karšto vandens ruošimo šilumos skaitiklio rodmenis;

185.2.2. Vartotojams teisėtai atstovaujantis asmuo (valdytojas ar kt.) su geriamojo vandens tiekėju patalpų savininkų – vartotojų vardu pasirašo geriamojo vandens pirkimo–pardavimo ir nuotekų šalinimo bei geriamojo vandens karštam vandeniui ruošti pirkimo sutartis. Šiuo atveju su geriamojo vandens tiekėju atsiskaitoma pagal karšto vandens ruošimo geriamojo vandens skaitiklio rodmenis;

185.3. jeigu pastato šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginys priklauso šilumos tiekėjui:

185.3.1. šilumos tiekėjas privalo pasiūlyti vartotojui ar jį atstovaujančiam asmeniui įsigyti jo teisėtai valdomą šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginį už buhalterinę likutinę jo vertę;

185.3.2. Vartotojams teisėtai atstovaujantis asmuo su šilumos tiekėju Civilinio kodekso nustatyta daiktų pirkimo–pardavimo išsimokėtinai tvarka sudaro atitinkamą sutartį dėl šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginio išpirkimo pagal įrenginių likutinę vertę, įsigyjant (įsirengiant) šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginio finansinės nuomos (lizingo) sutarties pagrindu, arba įgyjant nuosavybės ar valdymo teisę kitais įstatymų nustatytais pagrindais;

185.3.3. iki bus išspręsti Taisyklių 185.3.1 ir 185.3.2 punktuose nurodyti klausimai, šalys privalo vadovautis Taisyklių nuostatomis, reglamentuojančiomis karšto vandens tiekėjo veiklą;

185.4. Kol būtiniai karšto vandens vartotojai nepateikia šilumos ir geriamojo vandens tiekėjams Taisyklių 185.1 punkte nurodytų dokumentų ir nesudaro Taisyklių 185.2 ir 185.3 punktuose nustatytų sutarčių, laikoma, kad vartotojų sprendimas apsirūpinti karštu vandeniu 2-u karšto vandens tiekimo būdu įgyvendintas netinkamai, o atsiskaitymas tarp šilumos ir geriamojo vandens tiekėjų bei šių karšto vandens vartotojų vyksta pagal 185.3.3 punkto

nuostatas.“

Taisyklių 233–235 punktai nustato:

„233. Kol būtiniai karšto vandens vartotojai, kurie iki šių Taisyklių įsigaliojimo priėmė sprendimą apsirūpinti karštu vandeniu 2-u karšto vandens tiekimo būdu, nepateikia šilumos bei geriamojo vandens tiekėjams Taisyklių 185.1 punkte nurodytų dokumentų ir nesudaro Taisyklių 185.2 punkte nustatytų sutarčių, laikoma, kad vartotojų sprendimas apsirūpinti karštu vandeniu 2-u karšto vandens tiekimo būdu įgyvendintas netinkamai, o atsiskaitymas tarp šilumos ir geriamojo vandens tiekėjų bei šių karšto vandens vartotojų už laikotarpį nuo 2010 m. gegužės 1 d. iki šių Taisyklių įsigaliojimo vyksta pagal tvarką, kuri galiojo iki vartotojų priimto sprendimo keisti apsirūpinimo karštu vandeniu būdą.

234. Būtiniai karšto vandens vartotojai, kuriems dėl netinkamai įgyvendinto sprendimo apsirūpinti karštu vandeniu 2-u karšto vandens tiekimo būdu, per laikotarpį nuo 2010 m. gegužės 1 d. iki šių Taisyklių įsigaliojimo, susidarė apskaityti, bet neapmokėti geriamojo vandens kiekiai karštam vandeniui ruošti, turi atsiskaityti už šiuos kiekius per ateinančius 12 mėnesių.

235. Šilumos tiekėjas privalo 234 punkte nurodytiems vartotojams susidariusius neapmokėtus geriamojo vandens kiekius ir sumas proporcingai paskirstyti per ateinančius 12 mėnesių ir pateikti apmokėjimui, įtraukiant į kas mėnesį būtiniams vartotojams išrašomas sąskaitas.“

Taigi pareiškėjo ginčijamos Taisyklių nuostatos vienu ar kitu aspektu reguliuoja Šilumos ūkio įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto vieno iš apsirūpinimo karštu vandeniu būdo – kai šiluma karštam vandeniui perkama iš šilumos tiekėjo, o geriamasis vanduo karštam vandeniui ruošti perkamas iš geriamojo vandens tiekėjo – įgyvendinimą.

IV.

Kaip matyti iš Vilniaus apygardos teismo 2011 m. vasario 11 d. nutarties turinio, keliamos abejonės, ar Taisyklių 5, 145, 164, 185 ir 233 punktai ta apimtimi, kuria 2-ojo apsirūpinimo karštu vandeniu būdo pasirinkimo faktinis įgyvendinimas privalomai susietas su papildomomis sąlygomis, tokiomis kaip privalomas įgalioto asmens (tarpininko) tarp vartotojo ir geriamojo vandens bei šilumos vandeniui pašildyti tiekėjų paskyrimas, atitinkamų sutarčių su tiekėjais sudarymas per įgaliotą asmenį bei privalomas šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginio išpirkimas tuo atveju, jei šis įrenginys priklauso šilumos tiekėjui, neprieštarauja Šilumos ūkio įstatymo 2 straipsnio 2 daliai ir 15 straipsniui (2009 m. gegužės 12 d. įstatymo Nr. XI-250 redakcija).

Šilumos ūkio įstatymo 2 straipsnio 2 dalis nustato:

„Apsirūpinimo karštu vandeniu būdas – centralizuotai paruošto karšto vandens pirkimas iš karšto vandens tiekėjo arba šilumos karštam vandeniui ruošti pirkimas iš šilumos tiekėjo, o geriamojo vandens karštam vandeniui ruošti pirkimas iš geriamojo vandens tiekėjo, arba individualus karšto vandens ruošimas jo vartojimo vietoje, naudojant kitus energijos šaltinius (dujas, elektrą, kietąjį kurą) geriamajam vandeniui pašildyti iki higienos normomis nustatytos temperatūros.“

Šilumos ūkio įstatymo 15 straipsnis (2009 m. gegužės 12 d. įstatymo Nr. XI-250 redakcija), reguliuojantis karšto vandens tiekimo daugiabučiuose namuose organizavimą, nustato:

„1. Vartotojai daugiabučiuose namuose gali Civilinio kodekso 4.85 straipsnyje nustatyta tvarka pasirinkti apsirūpinimo karštu vandeniu būdą arba karšto vandens tiekėją ir sudaryti su juo karšto vandens pirkimo–pardavimo sutartį. Pasirinktas karšto vandens tiekėjas įrengia vartotojo suvartojamo karšto vandens atsiskaitomuosius apskaitos prietaisus, sudaro sutartis ir perka karštam vandeniui ruošti reikalingą geriamąjį vandenį bei šilumą ar kitą energiją iš atitinkamų tiekėjų. Nupirkto geriamojo vandens kiekis nustatomas pagal atsiskaitomojo apskaitos prietaiso, vandens tiekėjo įrengto pastate prieš karšto vandens ruošimo įrenginius,

rodmenis. Nupirkto šilumos ar kitos energijos kiekis nustatomas pagal šilumos ar kitos energijos tiekėjo įrengto prieš karšto vandens ruošimo įrenginius šilumos apskaitos prietaiso rodmenis, o jeigu jo nėra arba jis sugedęs, – pagal Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos patvirtintas normas. Vartotojams parduodamo karšto vandens kiekis nustatomas pagal vartotojų patalpose esančių atsiskaitomųjų karšto vandens apskaitos prietaisų rodmenis. Karšto vandens kaina, pranešimų apie suvartotą karštą vandenį pateikimo ir mokesčio už karštą vandenį apmokėjimo tvarka nustatoma karšto vandens tiekėjo ir vartotojo sutartyje. Nustatant mokesčius už karštą vandenį, su nepaskirstytu karštu vandeniu suvartotas šilumos kiekis gali būti priskirtas ir išdalijamas apmokėti vartotojams tik tuo atveju, jeigu tiekėjai įvykdė visas savo prievoles sutvarkyti karšto vandens apskaitą tame name. Tuo atveju, kai daugiabučio namo vartotojai karšto vandens tiekėju pasirenka šilumos tiekėją, šilumos tiekėjas privalo su šio namo vartotojais sudaryti karšto vandens pirkimo–pardavimo sutartį.

2. Kol vartotojai pasirenka karšto vandens tiekėją arba apsirūpinimo karštu vandeniu būdą, karšto vandens tiekėjas yra šilumos tiekėjas. Karšto vandens apskaitos prietaisus daugiabučio namo butuose ir kitose patalpose įrengia, prižiūri ir jų patikrą atlieka karšto vandens tiekėjas, jeigu iki šio įstatymo įsigaliojimo sudarytose karšto vandens apskaitos prietaisų įrengimo, priežiūros ir patikros daugiabučio namo butuose ir kitose patalpose sutartyse nenumatyta kitaip.

3. Savivaldybės taryba pagal Komisijos patvirtintą metodiką nustato atsiskaitomųjų karšto vandens apskaitos prietaisų aptarnavimo mokesťį.

4. Karšto vandens temperatūra, slėgis ir higienos rodikliai turi atitikti teisės aktu nustatytus reikalavimus. Šilumos, karšto vandens tiekėjų ir pastato šildymo ir karšto vandens sistemos prižiūrėtojo tarpusavio santykiai, kompetencija, teisės ir pareigos karšto vandens tiekimo srityje nustatomos energetikos ministro tvirtinamose Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklėse.“

Išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, jog pareiškėjo abejonės dėl ginčijamo teisinio reguliavimo teisėtumo grindžiamos tuo, jog, pasak teismo, Taisyklėse, tai yra poįstatyminiame teisės akte, numatytos papildomos sąlygos vartotojams siekiantiems įgyvendinti savo sprendimą karštu vandeniu apsirūpinti 2-uoju būdu (t. y. kai šiluma karštam vandeniui ruošti perkama iš šilumos tiekėjo, o geriamasis vanduo karštam vandeniui ruošti perkamas iš geriamojo vandens tiekėjo, Šilumos ūkio įstatymo 2 str. 2 d.), nors tokių sąlygų Šilumos ūkio įstatymas nenumato. Taigi šių Taisyklių punktų nurodyta apimtimi teisėtumas kvestionuojamas tuo aspektu, jog juose, pasak pareiškėjo, yra įtvirtintos naujos bendro pobūdžio teisės normos, kurios savo galia konkuruoja su įstatymo nuostatomis, t. y. teisinio reguliavimo teisėtumas ginčijamas atitikties teisės aktų hierarchijos principui aspektu.

Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, nagrinėjamoje norminėje administracinėje byloje Taisyklių 5, 145, 164, 185 ir 233 punktų pareiškėjo apibrėžta apimtimi (tiek, kiek juose įtvirtintos pareiškėjo nurodytos sąlygos) atitiktis minėtoms Šilumos ūkio įstatymo nuostatomis bus vertinamos būtent pareiškėjo nurodytu aspektu.

V.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – ir Konstitucinis Teismas) savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, jog iš konstitucinio teisinės valstybės principo, kitų konstitucinių imperatyvų kyla reikalavimas įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams paisyti iš Konstitucijos kylančios teisės aktų hierarchijos. Šis reikalavimas *inter alia* reiškia, kad draudžiama žemesnės galios teisės aktais reguliuoti tuos visuomeninius santykius, kurie gali būti reguliuojami tik aukštesnės galios teisės aktais, taip pat kad žemesnės galios teisės aktuose draudžiama nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris konkuruotų su nustatytuoju aukštesnės galios teisės aktuose (Konstitucinio Teismo 2004 m. rugsėjo 15 d., 2005 m. sausio 19 d., 2005 m. rugsėjo 20 d. nutarimai ir kt.). Poįstatyminiu teisės aktu yra realizuojamos įstatymo normos, todėl poįstatyminiu teisės aktu negalima pakeisti įstatymo ir sukurti naujų

bendro pobūdžio teisės normų, kurios konkuruotų su įstatymo normomis, nes taip būtų pažeista Konstitucijoje įtvirtinta įstatymų viršenybė poįstatyminių teisės aktų atžvilgiu (Konstitucinio Teismo 2002 m. rugpjūčio 21 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai). Pažymėtina ir tai, kad poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams, konstituciniams įstatymams ir Konstitucijai, jie turi būti priimami remiantis įstatymais, nes poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo normų taikymo aktas nepriklausomai nuo to, ar tas aktas yra vienkartinio (*ad hoc*) taikymo, ar nuolatinio galiojimo (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas). Pagal Konstituciją su žmogaus teisių ir laisvių turinio apibrėžimu ar jų įgyvendinimo garantijų įtvirtinimu susijusį teisinį reguliavimą galima nustatyti tik įstatymu. Kita vertus, tais atvejais, kai Konstitucija nereikalauja įstatyminio tam tikrų su žmogaus teisėmis, jų įgyvendinimu susijusių santykių reguliavimo, šie santykiai gali būti reguliuojami ir poįstatyminiais aktais – aktais, reglamentuojančiais žmogaus teisių įgyvendinimo procesinius (procedūrinius) santykius, atskirų žmogaus teisių įgyvendinimo tvarką ir pan. (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas, 2007 m. gegužės 5 d. nutarimas). <...> kai kada poreikį įstatymų nustatytą teisinį reguliavimą detalizuoti ir sukongretinti poįstatyminiuose teisės aktuose gali lemti būtinumas teisėkūroje remtis specialiomis žiniomis ar specialia (profesine) kompetencija (Konstitucinio Teismo 2005 m. vasario 7 d. nutarimas). Tačiau (tai savo aktuose taip pat ne kartą yra pabrėžęs Konstitucinis Teismas) jokiais aplinkybėmis poįstatyminiais teisės aktais negalima nustatyti asmens teisės atsiradimo sąlygų, riboti teisės apimties; poįstatyminiais teisės aktais negalima nustatyti ir tokio su žmogaus teisėmis, jų įgyvendinimu susijusių santykių teisinio reguliavimo, kuris konkuruotų su nustatytuoju įstatyme (Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 5 d. nutarimas).

Išplėstinė teisėjų kolegija, atsižvelgdama į nurodytą Konstitucinio Teismo jurisprudenciją bei įvertinusi argumentus bei motyvus, kuriais grindžiamos pareiškėjo abejonės dėl Taisyklių 5, 145, 164, 185 ir 233 punktų minėtoje apimtyje atitikties Šilumos ūkio įstatymo 2 straipsnio 2 daliai bei 15 straipsniui, pažymi, jog pirmiausia būtina įvertinti ginčijamą teisės aktą priėmusios institucijos – Energetikos ministerijos – įgaliojimus aktualioje teisinio reguliavimo srityje.

Įstatymų leidėjas, Šilumos ūkio įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje apibrėždamas apsirūpinimo karštu vandeniu būdus, *inter alia* įtvirtindamas šioje norminėje administracinėje byloje aktualų apsirūpinimo karštu vandeniu 2-ąjį būdą, taip pat šio įstatymo 15 straipsnyje įtvirtindamas tam tikras nuostatas dėl karšto vandens tiekimo daugiabučiuose namuose organizavimo, nurodyto 2-ojo apsirūpinimo karštu vandeniu būdo nedetalizavo.

Pagal Energetikos įstatymo (ginčijamo norminio administracinio akto priėmimo metu galiojusi 2010 m. gegužės 20 d. įstatymo Nr. XI-827 redakcija) 4 straipsnį, Energetikos ministerija – viena iš energetikos valstybinių valdymą vykdančių institucijų, kuriai pavesti tam tikri uždaviniai energetikos srityje, tarp jų – sudaryti prielaidas efektyviai energetikos veiklai. Pagal šio įstatymo 6 straipsnio 1 ir 6 punktus, Energetikos ministerija įgyvendina valstybės politiką energetikos srityje, tvirtina energijos ir energijos išteklių perdavimo, skirstymo, tiekimo ir vartojimo taisykles. Energetikos įstatymo 12 straipsnio 2 dalis taip pat nustato, kad energetikos įmonės perduoda, skirsto, tiekia energiją vartotojams pagal energijos perdavimo, skirstymo, tiekimo ir vartojimo taisykles, o pagal Šilumos ūkio įstatymo 2 straipsnio 44 dalį (2009 m. gruodžio 21 d. įstatymo Nr. XI-592 redakcija), šilumos ūkis – energetikos ūkio sritis, tiesiogiai susijusi su šilumos ir karšto vandens gamyba, perdavimu, tiekimu ir vartojimu.

Atsižvelgdama į nurodytą teisinį reguliavimą, išplėstinė teisėjų kolegija konstatuoja, jog Energetikos ministerijai įstatymų leidėjas suteikė įgaliojimus nustatyti šilumos, *inter alia* ir karšto vandens, tiekimo ir vartojimo taisykles, t. y. sureguliuoti šilumos ir karšto vandens vartotojų bei šilumos ir (ar) karšto vandens tiekėjų santykius, susijusius su šilumos ir karšto vandens gamyba, perdavimu, tiekimu ir vartojimu, tiek, kiek toks teisinis reguliavimas neprieštarautų aukštesnės galios teisės aktams. Įvertinus tai, jog, kaip minėta, Šilumos ūkio įstatyme nėra detalizuota sprendimo apsirūpinti karštu vandeniu būdu, kai šiluma karštam vandeniui ruošti perkama iš šilumos tiekėjo, o geriamasis vanduo karštam vandeniui ruošti

perkamas iš geriamojo vandens tiekėjo, realizavimo tvarka, *inter alia* vartotojų ir šilumos bei geriamojo vandens tiekėjų santykiai, kiek tai susiję su apsirūpinimo karštu vandeniu šiuo būdu įgyvendinimu, darytina išvada, jog nurodyti santykiai galėjo ir turėjo būti sureguliuoti Energetikos ministerijos tvirtinamose Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklėse.

Pareiškėjas, kaip minėta, kelia klausimą dėl ginčijamo teisinio reguliavimo ta apimtimi, kuria, pasak pareiškėjo, vartotojų pasirinkimo apsirūpinti karštu vandeniu 2-uoju būdu įgyvendinimas siejamas su tokiais sąlygomis, kaip privalomas įgalioto asmens (tarpininko) tarp vartotojo ir geriamojo vandens bei šilumos geriamajam vandeniui pašildyti tiekėjų paskyrimas, o taip pat atitinkamų sutarčių su šilumos bei geriamojo vandens tiekėjais sudarymas per įgaliotą asmenį. Taigi darytina išvada, jog šiuo aspektu keliamas klausimas dėl Taisyklių 145, 185 punktų bei tam tikru aspektu 233 punkto teisėtumo. Tačiau vertinant šias nuostatas nurodyta apimtimi, akivaizdu, jog jos skirtos nustatyti vartotojų teisės apsirūpinti karštu vandeniu nurodytu būdu įgyvendinimo tvarką. Taigi šiose Taisyklių nuostatose ta apimtimi, kuria nustatoma, jog santykiuose su šilumos bei geriamojo vandens tiekėjais karšto vandens vartotojams atstovauja jų įgaliotas atstovas, yra įtvirtinti šios vartotojų teisės įgyvendinimo procesiniai (procedūriniai) aspektai, todėl šie reikalavimai negali būti vertinami kaip nustatytos papildomos sąlygos asmenims, siekiantiems įgyvendinti savo teisę apsirūpinti karštu vandeniu nurodytu būdu, kurios gali būti įtvirtintos tik įstatymu. Kartu pastebėtina, jog šis teisinis reguliavimas yra skirtas aiškiai apibrėžti ir detalizuoti, kokius veiksmus privalo atlikti vartotojai, teisės aktų nustatyta tvarka priėmę sprendimą apsirūpinti karštu vandeniu 2-uoju būdu. Taigi nėra jokio teisinio pagrindo ginčijamo teisinio reguliavimo vertinti kaip konkuruojančio su įtvirtintuoju Šilumos ūkio įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje bei 15 straipsnyje, kadangi minėtos įstatymo nuostatos įtvirtina pagrindinius apsirūpinimo karštu vandeniu nurodytu būdu principus (apibrėžia šį būdą), tačiau šio būdo įgyvendinimo nedetalizuoja. Savo ruožtu, vertinant jau minėtus Energetikos ministerijos įgaliojimus energetikos, *inter alia* šilumos ūkio srityje, akivaizdu, jog būtent minėtai institucijai yra pavesti įgaliojimai, taigi ne tik teisė, bet ir pareiga, nustatyti procesinius (procedūrinius) vartotojų sprendimo apsirūpinti karštu vandeniu 2-uoju būdu įgyvendinimo aspektus.

Vertinant Taisyklių 185.2.1 ir 185.2.2 punktus tuo aspektu, jog juose numatyta pareiga vartotojams (juos teisėtai atstovaujančiam asmeniui) su šilumos tiekėju bei geriamojo vandens tiekėju sudaryti sutartis dėl atitinkamai šilumos bei geriamojo vandens karštam vandeniui ruošti pirkimo, pastebėtina, jog šis reikalavimas išplaukia iš Energetikos įstatymo 12 straipsnio 6 dalyje įtvirtintos bendros nuostatos, jog energetikos įmonių tarpusavio santykiai, taip pat santykiai su energetikos išteklių ar energijos vartotojais grindžiami sutartimis.

Todėl atsižvelgiant į nurodytus argumentus, darytina išvada, jog Taisyklių 145, 185 bei 233 punktai ta apimtimi, kuria nustatoma, jog vartotojus, priėmusius sprendimą apsirūpinti karštu vandeniu 2-uoju karšto vandens tiekimo būdu, santykiuose su šilumos bei geriamojo vandens tiekėjais atstovauja bei sutartis su šilumos bei geriamojo vandens tiekėjais sudaro jų įgaliotas asmuo, neprieštarauja Šilumos ūkio įstatymo 2 straipsnio 2 daliai bei 15 straipsniui.

VI.

Pareiškėjas kelia klausimą dėl Taisyklių ta apimtimi, kuria vartotojų pasirinkimo apsirūpinti karštu vandeniu 2-uoju būdu įgyvendinimas siejamas su privalomu šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginio išpirkimu tuo atveju, jei šis įrenginys priklauso šilumos tiekėjui, atitiktis Šilumos ūkio įstatymo 2 straipsnio 2 daliai bei 15 straipsniui. Pažymėtina, jog pareiškėjo ginčijamas teisinis reguliavimas šia apimtimi yra įtvirtintas Taisyklių 185.3 punkte bei tam tikru aspektu – Taisyklių 5 punkte.

Kaip minėta, Taisyklių 185.3 punktas nustato, kad daugiabučiuose namuose, kurių gyventojai, vadovaudamiesi teisės aktų nuostatomis, priėmė sprendimą apsirūpinti karštu vandeniu 2-uoju karšto vandens tiekimo būdu, vartotojai privalo:

„185.3. jeigu pastato šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginys priklauso šilumos

tiekėjui:

185.3.1. šilumos tiekėjas privalo pasiūlyti vartotojui ar jį atstovaujančiam asmeniui įsigyti jo teisėtai valdomą šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginį už buhalterinę likutinę jo vertę;

185.3.2. Vartotojams teisėtai atstovaujantis asmuo su šilumos tiekėju Civilinio kodekso nustatyta daiktų pirkimo–pardavimo išsimokėtinai tvarka sudaro atitinkamą sutartį dėl šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginio išpirkimo pagal įrenginių likutinę vertę, įsigyjant (įsirengiant) šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginio finansinės nuomos (lizingo) sutarties pagrindu, arba įgyjant nuosavybės ar valdymo teisę kitais įstatymų nustatytais pagrindais;

185.3.3. iki bus išspręsti Taisyklių 185.3.1 ir 185.3.2 punktuose nurodyti klausimai, šalys privalo vadovautis Taisyklių nuostatomis, reglamentuojančiomis karšto vandens tiekėjo veiklą“.

Įvertinus nurodytas Taisyklių nuostatas, darytina išvada, jog tuo atveju, jei vartotojai priima sprendimą apsirūpinti karštu vandeniu 2-uoju būdu ir šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginys priklauso šilumos tiekėjui, šilumos tiekėjas privalo parduoti šį įrenginį vartotojui ar jį atstovaujančiam asmeniui už buhalterinę likutinę jo vertę (privalo pasiūlyti vartotojui ar jį atstovaujančiam asmeniui įsigyti šį įrenginį), ir, atitinkamai, vartotojai privalo įsigyti jį nuosavybės teise ar įgyti valdymo teisę kitais įstatymų nustatytais pagrindais. Taigi nurodytose nuostatose yra įtvirtintas teisinis reguliavimas, kuriuo įsiterpiama į asmenų nuosavybės teisės įgyvendinimą. Be to, šiuo teisiniu reguliavimu įsiterpiama ir į sutarčių laisvės principo įgyvendinimą.

Kaip minėta, pagal Konstituciją, atsižvelgiant į įstatymų viršenybės poįstatyminių teisės aktų atžvilgiu principą, poįstatyminiame teisės akte nustatytas teisinis reglamentavimas turi būti grindžiamas teisiniu reglamentavimu, įtvirtintu įstatymuose, ir gali jį tik detalizuoti, tačiau negali būti sukuriama naujos bendro pobūdžio normos, konkuruojančios su įstatymo normomis. Be to, su žmogaus teisių ir laisvių turinio apibrėžimu susijusių teisinį reguliavimą galima nustatyti tik įstatymu, o poįstatyminiais teisės aktais gali būti reguliuojami tik procesiniai (procedūriniai) šių įstatymuose įtvirtintų teisių įgyvendinimo teisiniai santykiai, šių teisių įgyvendinimo tvarka.

Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad Konstitucijos 23 straipsnyje (*inter alia* jo 1 ir 2 dalyse) yra įtvirtinta nuosavybės neliečiamumas ir apsauga; įstatymai turi saugoti visų savininkų nuosavybės teises. Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 23 straipsnio nuostatas, ne kartą yra konstatavęs ir tai, kad nuosavybės neliečiamumas ir nuosavybės teisių apsauga *inter alia* reiškia, kad savininkas, kaip subjektinių teisių į nuosavybę turėtojas, turi teisę reikalauti, kad kiti asmenys nepažeistų jo teisių, taip pat kad valstybė turi pareigą užtikrinti nuosavybės teisių gynimą ir apsaugą; nuosavybės teisės yra ginamos aukščiausią juridinę galią turinčiais teisės aktais – įstatymais; visi kiti teisės aktai nuosavybės teisių reguliavimo srityje turi atitikti įstatymus (Konstitucinio Teismo 1994 m. liepos 15 d., 1996 m. balandžio 18 d., 2000 m. vasario 23 d., 2010 m. rugsėjo 29 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas taip pat yra pažymėjęs, jog sutarčių sudarymo laisvė – tai sukonkretinta išraiška tokių Konstitucijoje įtvirtintų vertybių, kaip asmens laisvė (21 straipsnis), nuosavybės neliečiamumas (23 straipsnis), asmens ūkinės veiklos laisvė (46 straipsnis); sutarčių sudarymo laisvės principas vertintinas kaip konstitucinio lygmens garantija (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d. nutarimas); tai yra šalių teisė savarankiškai spręsti sutarties turinio klausimus, nepažeidžiant iš Konstitucijos kylančių reikalavimų, atitinkamų Konstitucijai neprieštaraujančių įstatymų nuostatų, nevaržant kitų asmenų teisių ir laisvių (Konstitucinio Teismo 2008 m. birželio 30 d. nutarimas).

Taigi atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo jurisprudenciją, konstatuotina, jog teisinis reguliavimas, kuriuo įsiterpiama į įstatymų saugomą savininko galimybę savo nuožiūra valdyti jam priklausantį turtą, juo naudotis ir disponuoti, taip pat į sutarčių laisvės principo įgyvendinimą, gali būti nustatytas tik įstatymu, o ne poįstatyminiu teisės aktu. Nagrinėjamu

atveju naujos bendro pobūdžio nuostatos, kuriomis reguliuojami tiek nuosavybės teisės įgyvendinimo aspektai, tiek ir nustatoma pareiga vartotojams bei šilumos tiekėjams sudaryti atitinkamas sutartis, yra įtvirtintos poįstatyminiame teisės akte, nors toks teisinis reguliavimas nėra grindžiamas įstatymo nuostatomis. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, jog ginčijamu teisiniu reguliavimu nurodyta apimtimi – tiek, kiek šilumos tiekėjui nustatyta pareiga vartotojui parduoti (pasiūlyti įsigyti) jo teisėtai valdomą šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginį, o vartotojui – įsigyti jį nuosavybės teise ar valdyti kitais įstatymų nustatytais pagrindais – yra pažeisti minėti iš konstitucinio teisinės valstybės principo bei kitų konstitucinių imperatyvų kylantys reikalavimai teisėkūros subjektams paisyti teisės aktų hierarchijos principo, kadangi Taisyklėse reguliuojami teisiniai santykiai, kurie gali būti reguliuojami tik įstatymais. Atitinkamai konstatuotina, jog Taisyklių 5 ir 185.3 punktuose nurodyta apimtimi yra nustatytas teisinis reguliavimas, konkuruojantis su teisiniu reguliavimu, įtvirtintu Šilumos ūkio įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje bei 15 straipsnyje.

Išplėstinė teisėjų kolegija taip pat pažymi, jog nurodyto teisinio reguliavimo, priešingai nei teigia atsakovas, nepagrindžia Šilumos ūkio įstatymo 24 bei 28 straipsnių nuostatos. Šilumos ūkio įstatymo 24 straipsnis įtvirtinta, jog daugiabučio namo butų ir patalpų savininkai šilumos punkto įrenginius valdo, naudoja ir jais disponuoja bendrosios nuosavybės teise (1 dalis), taip pat numato, kokiais pagrindais daugiabučio namo butų ir patalpų savininkai *gali įgyti* šilumos punkto įrenginius bendrąja nuosavybės teise (2 dalis), tačiau šios nuostatos negali būti vertinamos kaip nustatančios pareigą šilumos tiekėjui nurodytus įrenginius parduoti, ir, atitinkamai, vartotojų pareigą juos įsigyti. Taip pat ginčijamas teisinis reguliavimas neišplaukia ir iš Šilumos ūkio įstatymo 28 straipsnio, kadangi šiame straipsnyje reguliuojami kiti teisiniai santykiai, nei įtvirtinti ginčijamose Taisyklių 5 ir 185.3 punktų nuostatose.

Atsižvelgdama į nurodytus argumentus, išplėstinė teisėjų kolegija konstatuoja, jog Taisyklių 5 ir 185.3 punktai ta apimtimi, kuria vartotojų sprendimo pasirinkti 2-ąjį apsirūpinimo karštu vandeniu būdą įgyvendinimas siejamas su privalomu šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginio įgijimu nuosavybės teise ar valdymu kitais įstatymų nustatytais pagrindais tuo atveju, jei šis įrenginys priklauso šilumos tiekėjui, prieštarauja Šilumos ūkio įstatymo 2 straipsnio 2 daliai bei 15 straipsniui.

Pareiškėjas, keldamas klausimą dėl ginčijamo teisinio reguliavimo nurodyta apimtimi (kuria 2-ojo apsirūpinimo karštu vandeniu būdo pasirinkimo faktinis įgyvendinimas privalomai susietas su papildomomis sąlygomis, tokiomis kaip privalomas įgalioto asmens (tarpininko) tarp vartotojo ir geriamojo vandens bei šilumos vandeniui pašildyti tiekėjų paskyrimas, atitinkamų sutarčių su tiekėjais sudarymas per įgaliotą asmenį bei privalomas šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginio išpirkimas tuo atveju, jei šis įrenginys priklauso šilumos tiekėjui) teisėtumo, tarp abejones jam sukėlusią Taisyklių nuostatų nurodė ir 164 punktą. Tačiau išplėstinė teisėjų kolegija, įvertinusi šios nuostatos turinį, pažymi, jog jose nėra įtvirtintas pareiškėjui abejones sukėlęs teisinis reguliavimas (t. y. pareiškėjo minimos sąlygos). Todėl konstatuotina, jog Taisyklių 164 punktas negali prieštarauti Šilumos ūkio įstatymo 2 straipsnio 2 daliai bei 15 straipsniui pareiškėjo nurodyta apimtimi.

VII.

Pareiškėjas taip pat prašo ištirti Taisyklių 185.2.1 ir 185.2.2 punktų ta apimtimi, kuria numatytas reikalavimas vartotojams, pasirinkusiems 2-ąjį apsirūpinimo karštu vandeniu būdą, šilumą ir geriamąjį vandenį pirkti ne pagal butuose įrengtus apskaitos prietaisus, o pagal namo įvadinius apskaitos prietaisus, atitiktį Energetikos įstatymo 12 straipsnio 1 daliai, Geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo įstatymo 23 straipsnio 1 daliai bei Šilumos ūkio įstatymo 15 straipsnio 1 daliai.

Energetikos įstatymo 12 straipsnio 1 dalis nustato:

„Energetikos įmonės vykdo veiklą tokiu būdu, kad užtikrintų saugią, efektyvią, aplinką

tausojančią energijos gamybą, tiekimą, perdavimą, skirstymą iki patiektos energijos apskaitos prietaiso sujungimo su vartotojo sistema vietos, neviršydamos nustatytų valstybės reguliuojamų kainų. Energetikos įmonės, tiekiančios šilumą daugiabučiams namams, šilumą tiekia butams, jeigu vartotojai nepageidauja kitaip.“

Kaip matyti iš pareiškėjo argumentų, abejonės yra kilusios dėl ginčijamo teisinio reguliavimo atitikties ne visai Energetikos įstatymo 12 straipsnio 1 daliai, o jos antram sakiniui – „Energetikos įmonės, tiekiančios šilumą daugiabučiams namams, šilumą tiekia butams, jeigu vartotojai nepageidauja kitaip“.

Geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo įstatymo (2006 m. liepos 13 d. įstatymo Nr. X-764 redakcija) 23 straipsnio, nustatančio atsiskaitymo už patiektą geriamąjį vandenį ir suteiktas nuotekų tvarkymo paslaugas tvarką, 1 dalis nustato:

„Abonentai (vartotojai) už vandens tiekėjo patiektą geriamąjį vandenį atsiskaito pagal geriamojo vandens apskaitos prietaisų, įrengtų ties tiekimo ir vartojimo riba, rodmenis, jei sutartis nenustato ko kita. Geriamojo vandens apskaitos prietaisus ties tiekimo ir vartojimo riba įrengia ir eksploatuoja vandens tiekėjas savo lėšomis. Apskaitos prietaisų įsigijimo, įrengimo ir eksploatavimo sąnaudos įtraukiamos į vandens kainą. Atsiskaityti už geriamąjį vandenį ir suteiktas nuotekų tvarkymo paslaugas daugiabučiuose namuose tiekimo vartojimo riba yra kiekvienas butas ar kita patalpa. Daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkai turi teisę tiekimo ir vartojimo ribą pasirinkti įvade, sudarydami rašytinį visų savininkų, kuriems geriamasis vanduo tiekiamas iš to įvado, susitarimą, ir tai numatydami sutartyse su vandens tiekėju.“

Kaip matyti iš pareiškėjo argumentų, abejojama dėl ginčijamo teisinio reguliavimo atitikties ne visai Geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo įstatymo 23 straipsnio 1 daliai, o šios dalies ketvirtajam sakiniui – „Atsiskaityti už geriamąjį vandenį ir suteiktas nuotekų tvarkymo paslaugas daugiabučiuose namuose tiekimo vartojimo riba yra kiekvienas butas ar kita patalpa.“

Taip pat pareiškėjas prašo iširti minėto ginčijamo teisinio reguliavimo atitiktį Šilumos ūkio įstatymo 15 straipsnio 1 daliai, kadangi šioje nuostatoje, pasak pareiškėjo, numatyta, jog šilumą ir geriamąjį vandenį karštam vandeniui ruošti pagal namo įvadinius apskaitos prietaisus perka vartotojų pasirinktas karšto vandens tiekėjas, kai vartotojai pasirenka 1-ąjį aprūpinimo karštu vandeniu būdą, tačiau ši nuostata nenumato, jog pasirinkus 2-ąjį aprūpinimo karštu vandeniu būdą būtų atsiskaitoma pagal namo įvadinius apskaitos prietaisus.

Išplėstinė teisėjų kolegija pirmiausia pažymi, jog pagal Šilumos ūkio įstatymo 11 straipsnio 1 dalį šilumos ir karšto vandens tiekėjas atsako už sutartyse nustatytos kokybės šilumnešio pristatymą šilumos vartotojams iki tiekimo–vartojimo ribos (tiekimo–vartojimo riba – šilumnešio vamzdynų vieta, iki kurios tiekėjas pristato šilumą vartotojui, Šilumos ūkio įstatymo 2 str. 47 d.). Šilumos ūkio įstatymo 12 straipsnio 1 dalis nustato bendrą atsiskaitymo su šilumos tiekėju taisyklę – šilumos vartotojai atsiskaito su šilumos tiekėju už sunaudotą šilumą pagal šilumos pirkimo–pardavimo vietoje (šilumnešio vamzdynų vieta, kurioje tiekėjas parduoda šilumą vartotojui, Šilumos ūkio įstatymo 2 str. 26 d.) įrengtų atsiskaitomųjų šilumos apskaitos prietaisų rodmenis.

Taip pat ir Geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo įstatymo 23 straipsnio 1 dalies pirmas sakinytis įtvirtina bendrą nuostatą dėl atsiskaitymo už patiektą geriamąjį vandenį – abonentai (vartotojai) už vandens tiekėjo patiektą geriamąjį vandenį atsiskaito pagal geriamojo vandens apskaitos prietaisų, įrengtų ties tiekimo ir vartojimo riba, rodmenis, jei sutartis nenustato ko kita (vandens tiekimo ir vartojimo riba – geriamojo vandens tiekimo sutartyje nurodyta vandens tiekimo infrastruktūros vieta, kurioje vandens tiekėjas perduoda saugos ir kokybės reikalavimus atitinkantį geriamąjį vandenį abonentui (vartotojui), Geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo įstatymo 2 str. 18 d.).

Kaip minėta, Taisyklių 185.2.1 ir 185.2.2 punktuose ta apimtimi, kurios teisėtumu pareiškėjas abejoja, nustatyta, jog daugiabučiuose namuose, kurių gyventojai, vadovaudamiesi teisės aktų nuostatomis, priėmė sprendimą apsirūpinti karštu vandeniu 2-uoju

karšto vandens tiekimo būdu, su šilumos tiekėju už šilumą, skirtą karštam vandeniui ruošti, atsiskaitoma pagal karšto vandens ruošimo šilumos skaitiklio rodmenis, o su geriamojo vandens tiekėju už geriamąjį vandenį karštam vandeniui ruošti atsiskaitoma pagal karšto vandens ruošimo geriamojo vandens skaitiklio rodmenis. Taisyklių 8 punkte karšto vandens ruošimo šilumos skaitiklis apibrėžtas kaip pastate, projekte nurodytoje vietoje, prieš karšto vandens ruošimo įrenginį šilumos tiekėjo įrengtas šilumos kiekio, tiekiamo karštam vandeniui ruošti, matavimo prietaisas, o karšto vandens ruošimo geriamojo vandens skaitiklis – pastato geriamojo vandens įvade prieš karšto vandens ruošimo įrenginį statinio projekte (ar jo dalyje) nurodytoje vietoje įrengtas atsiskaitomasis geriamojo vandens kiekio, tiekiamo karštam vandeniui ruošti, matavimo (apskaitos) prietaisas.

Išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, jog pareiškėjo nurodytuose Energetikos įstatymo 12 straipsnio 1 dalies antrajame sakinyje bei Geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo įstatymo 23 straipsnio 1 dalies ketvirtajame sakinyje yra reguliuojami santykiai, susiję su šilumos bei geriamojo vandens tiekimu (atsiskaitymu už juos), kai šiluma bei geriamasis vanduo, kaip galutinis produktas, yra tiekiami daugiabučiuose namuose gyvenantiems vartotojams – tokiais atvejais, kaip seka iš minėtų įstatymų nuostatų, šilumos bei geriamojo vandens tiekimo–vartojimo riba (pirkimo–pardavimo vieta) yra butai. Tačiau nagrinėjamu atveju ginčijamose Taisyklių nuostatose yra reguliuojami teisiniai santykiai, susiję su šilumos bei geriamojo vandens, kaip sudėtinių dalių karštam vandeniui ruošti, tiekimu bei atsiskaitymu už juos – šiuo atveju šiluma bei geriamasis vanduo karštam vandeniui ruošti nėra patiekiamas betarpiškai vartotojams, nes vartotojams (butams) yra patiekiamas kokybiškai kitas produktas – karštas vanduo. Taigi darytina išvada, jog pareiškėjo nurodytos Energetikos įstatymo 12 straipsnio 1 dalies bei Geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo įstatymo 23 straipsnio 1 dalies nuostatos reguliuoja kitus, nei įtvirtinta ginčijamose Taisyklių nuostatose, teisinius santykius. Todėl pripažintina, jog Taisyklių 185.2.1 ir 185.2.2 punktai nurodyta apimtimi neprieštarauja Energetikos įstatymo 12 straipsnio 1 daliai bei Geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo įstatymo 23 straipsnio 1 daliai. Kita vertus, įvertinus šioje norminėje administracinėje byloje aktualaus apsirūpinimo karštu vandeniu būdo specifiką, būtinybė atsiskaityti už šilumą bei geriamąjį vandenį karštam vandeniui ruošti pagal atitinkamus skaitiklius, įrengtus prieš karšto vandens ruošimo įrenginį, išplaukia iš pačios šio apsirūpinimo karštu vandeniu būdo esmės, todėl ginčijamas teisinis reguliavimas nurodyta apimtimi negali būti pripažintas prieštaraujančiu ir Šilumos ūkio įstatymo 15 straipsnio 1 daliai.

VIII.

Pareiškėjas taip pat kelia abejones dėl Taisyklių 233, 234 ir 235 punktų atitikties Konstitucijos 7 straipsnio 2 daliai bei Įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos įstatymo 11 straipsnio 1 ir 2 dalims. Kaip matyti iš Vilniaus apygardos teismo 2011 m. vasario 11 d. nutarties, abejonės pareiškėjui yra kilusios dėl šių nuostatų ta apimtimi, kiek Taisyklių nuostatų, susijusių su vartotojų sprendimo dėl apsirūpinimo karštu vandeniu 2-uoju būdu įgyvendinimu, taikymas išplėstas santykiams, atsiradusiems nuo 2010 m. gegužės 1 d. (momento, kai vartotojai pagal Šilumos ūkio įstatymą pasirinko atitinkamą apsirūpinimo karštu vandeniu būdą) iki Taisyklių įsigaliojimo (2010 m. lapkričio 1 d.), tokiu būdu retrospektyviai pripažįstant atitinkamus vartotojų sprendimus netinkamai įgyvendintais dėl jų neatitikimo Taisyklėse numatytiems reikalavimams. Taigi pareiškėjas kvestionuoja nurodyto teisinio reguliavimo teisėtumą jo atitikties minėtose Konstitucijos bei Įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo bei įsigaliojimo tvarkos įstatymo nuostatose įtvirtinto konstitucinio principo *lex retro non agit* (įstatymas negalioja atgal) aspektu.

Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 7 straipsnio 2 dalies nuostatą „Galioja tik paskelbti įstatymai“, ne kartą yra nurodęs, jog joje atsispindi teisės principas, jog paskelbti įstatymai galioja į ateitį ir neturi grįžtamosios galios (*lex retro non agit*); taigi įstatymai taikomi tiems faktams ir pasekmėms, kurios atsiranda po šių įstatymų įsigaliojimo;

reikalavimas, kad paskelbti įstatymai galiotų į ateitį ir neturėtų grįžtamosios galios – svarbi teisinio tikrumo prielaida, esminis teisės viešpatavimo, teisinės valstybės elementas (Konstitucinio Teismo 2001 m. sausio 11 d., 2003 m. rugsėjo 30 d. nutarimai). Atsižvelgdamas į konstitucinį reikalavimą, kad teisė negali būti nevieša, Konstitucinis Teismas taip pat ne kartą yra pažymėjęs, jog Konstitucijos 7 straipsnio 2 dalyje vartojama sąvoka „įstatymai“ negali būti aiškinama vien pažodžiui – ji aiškintina plečiamai, kaip apimanti ne tik įstatymo galią turinčius, bet ir kitus teisės aktus (Konstitucinio Teismo 2003 m. spalio 29 d., 2007 m. birželio 27 d. nutarimai).

Išplėstinė teisėjų kolegija, įvertinusi Taisyklių 233 punkto formuluotę, pripažįsta, jog šis punktas ta apimtimi, kuria nustatyta, jog atsiskaitymas tarp šilumos ir geriamojo vandens tiekėjų bei karšto vandens vartotojų, kurie iki šių Taisyklių įsigaliojimo priėmė sprendimą apsirūpinti karštu vandeniu 2-uju karšto vandens tiekimo būdu, tačiau neįvykdė Taisyklių 185.1 bei 185.2 punktų reikalavimų, už laikotarpį nuo 2010 m. gegužės 1 d. iki šių Taisyklių įsigaliojimo vyksta pagal tvarką, kuri galiojo iki vartotojų priimto sprendimo keisti apsirūpinimo karštu vandeniu būdą, akivaizdžiai suformuluotas pažeidžiant *lex retro non agit* principą. Priešingai, nei teigia atsakovas, šia nuostata, taip, kaip ji suformuluota, yra reguliuojami teisiniai santykiai, susiklostę nuo 2010 m. gegužės 1 d. iki 2010 m. lapkričio 1 d. (Taisyklių įsigaliojimo). Todėl šiuo aspektu pripažintina, jog Taisyklių 233 punktas prieštarauja Konstitucijos 7 straipsnio 2 daliai bei Įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos įstatymo 11 straipsnio 1 ir 2 dalims (jose įtvirtintam *lex retro non agit* principui). Kita vertus, vertinant Taisyklių 234 bei 235 punktuose įtvirtintą teisinį reguliavimą, sutiktina su atsakovo argumentais, jog šios nuostatos yra nukreiptos į ateitį – jomis siekiama sureguliuoti po Taisyklių įsigaliojimo susiklosčiusius teisinius santykius, susijusius su apmokėjimu už patiektą geriamąjį vandenį. Todėl konstatuotina, jog Taisyklių 234 bei 235 punktai pareiškėjo ginčijamu aspektu neprieštarauja Konstitucijos 7 straipsnio 2 daliai bei Įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos įstatymo 11 straipsnio 1 ir 2 dalims.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 115 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktais, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija

n u s p r e n d ž i a:

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2010 m. spalio 25 d. įsakymu Nr. 1-297 patvirtintų Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklių 145, 164, 185 bei 233 punktai ta apimtimi, kuria nustatyta, jog vartotojus, priėmusius sprendimą apsirūpinti karštu vandeniu 2-uju būdu, santykiuose su šilumos bei geriamojo vandens tiekėjais atstovauja bei sutartis su šilumos bei geriamojo vandens tiekėjais sudaro jų įgaliotas asmuo, neprieštarauja Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo (2009 m. gegužės 12 d. įstatymo Nr. XI-250 redakcija) 2 straipsnio 2 daliai bei 15 straipsniui.

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2010 m. spalio 25 d. įsakymu Nr. 1-297 patvirtintų Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklių 5 ir 185.3 punktai ta apimtimi, kuria vartotojų sprendimo apsirūpinti karštu vandeniu 2-uju būdu įgyvendinimas siejamas su privalomu šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginio įgijimu nuosavybės teise ar valdymu kitais įstatymų nustatytais pagrindais tuo atveju, jei šis įrenginys priklauso šilumos tiekėjui, prieštarauja Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo (2009 m. gegužės 12 d. įstatymo Nr. XI-250 redakcija) 2 straipsnio 2 daliai bei 15 straipsniui.

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2010 m. spalio 25 d. įsakymu Nr. 1-297 patvirtintų Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklių 185.2.1 ir 185.2.2 punktai ta apimtimi, kuria nustatyta, jog vartotojai, pasirinkę 2-ąjį apsirūpinimo karštu vandeniu būdą, už šilumą bei geriamąjį vandenį karštam vandeniui ruošti atsiskaito pagal atitinkamai karšto

vandens ruošimo šilumos skaitiklio rodmenis bei pagal karšto vandens ruošimo geriamojo vandens skaitiklio rodmenis, neprieštarauja Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 12 straipsnio 1 daliai, Lietuvos Respublikos geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo įstatymo 23 straipsnio 1 daliai bei Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo (2009 m. gegužės 12 d. įstatymo Nr. XI-250 redakcija) 15 straipsnio 1 daliai.

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2010 m. spalio 25 d. įsakymu Nr. 1-297 patvirtintų Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklių 233 punktas prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 7 straipsnio 2 daliai bei Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos įstatymo 11 straipsnio 1 ir 2 dalims (jose įtvirtintam *lex retro non agit* principui).

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2010 m. spalio 25 d. įsakymu Nr. 1-297 patvirtintų Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklių 234 bei 235 punktai neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 7 straipsnio 2 daliai bei Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos įstatymo 11 straipsnio 1 ir 2 dalims.

Sprendimas neskundžiamas.

Sprendimas skelbiamas leidinyje „Valstybės žinios“.

Teisėjai

Laimutis Alechnavičius
Artūras Drigotas
Ričardas Piličiauskas
Dainius Raižys
Virginija Volskienė